

Türkistan'da Bozkır Kültürü: İlk Türk Devletlerinin Mirası

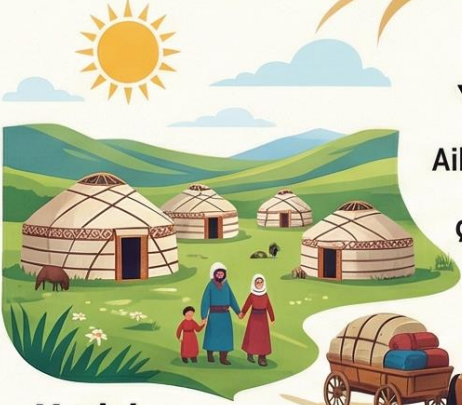
Türkistan: Geniş Bozkırların Ülkesi

Sert karasal iklim ve coğrafya, temel geçim kaynağını hayvancılık yapmıştır.

Konargöçer Yaşam Tarzı

Aileler yazın yaylaklarda, kışın ise kışlaklarda çadırlarda yaşamıştır.

Yaylak

Kışlak

Mimari ve Barınma: Çadır (Yurt)

Yerleşik hayat gelişmediği için taşınabilir ve pratik çadırlar ana barınak olmuştur.

Bozkır Kültürü ve Medeniyete Katkıları

Atın Evcilleştirilmesi

At, Türklere geniş alanlara yayılma imkânı ve askeri üstünlük sağlamıştır.

Taşınabilir Sanat: Dokumacılık

Göçebe yaşam tarzı, halı ve kilim gibi taşınabilir sanat eserlerini geliştirmiştir.

Pazırık Halısı: Dünyanın En Eski

Düğümlü teknikle yapılmış bu halı, Türk dokuma sanatının en önemli kanıtıdır.

sosyalbilgilerinsesi

Asya Hun Devleti: İlk Türk Devletinin Temel Özellikleri

DEVLETİN KİMLİĞİ VE LİDERLERİ

Tarihteki İlk Türk Devleti

Bilinen ilk organize
Türk devletidir.

Kurucusu Teoman, Başkenti Ötüken

Devletin merkezi Orhun-Selenga
nehirleri arasındı.

YAŞAM TARZI VE DIŞ POLİTİKA

Konargöçer Yaşam Tarzı

Temel geçim kaynakları hayvancılık olduğu
için göçebe yaşamışlardır.

En Parlak Dönem: Mete Han

Devlet, en güçlü zamanını Mete
Han döneminde yaşamıştır.

Çin Seddi'nin İnşası

Çin ile yapılan İpek Yolu savaşları
bu yapının inşasına yol açmıştır.

Mete Han'ın Milliyetçi Politikası

Asimile olmamak için Çin'e yerleşmek
yerine Çin'i vergiye bağlamıştır.

sosyalbilgilerinsesi

Göktürk Devleti'nin Künyesi

Türk' Adıyla Kurulan İlk Devlet

Kurucu: Bumin Kağan

Devletin merkezi ve kutsal başkenti Ötüken'di.

En Parlak Dönem: Mukan Kağan

Devlet, Mukan Kağan zamanında en geniş sınırlarına ulaştı.

İkiye Ayrılış ve Zayıflama

Devlet, Doğu ve Batı olarak ayrılmış ve Batı kanadı Çin egemenliğine girmiştir.

Bir Bakışta: İkinci Göktürk (Kutluk) Devleti

Bağımsızlık İçin İsyan

Kutluk Kağan, Çin'e isyan ederek devleti Ötüken'de yeniden kurdu.

"İlteriş" Unvanı

Kurucusu Kutluk Kağan'a, 'derleyen, toplayan' anlamındaki bu unvan verildi.

Önemli Liderler

Bilge Kağan

Kültigin

Vezir Tonyukuk

Bilge Kağan, Kültigin ve Vezir Tonyukuk devletin ünlü yöneticileridir.

Devletin Sonu

İkinci Göktürk Devleti, Uygurlar tarafından yıkılmıştır.

Kalıcı Eser: Orhun Kitabeleri

Devletin bıraktığı en önemli kültürel miras Göktürk Kitabeleri'dir.

Uygur Devleti: Yerleşik Hayata Geçen İlk Türk Devleti

Kuruluş ve Yaşam Tarzı

Kurucu:
**Kutluk Bilge
Kül Kağan**

Devletin başkenti **Ordubalık
(Karabalsagun)** şehridir.

Yerleşik Hayata Geçiş

Yerleşik yaşama geçen
ilk Türk devletidir.

Tarım ve Şehirciliğin Gelişimi

Yerleşik yaşamla birlikte
tarım, mimari ve şehirleşme
ilerlemiştir.

Kültür, Din ve Yıkılış

Manihaizm Dininin Etkisi

Et yemenin yasak olması
nedeniyle savaşçılık özelliklerini
kaybetmişlerdir.

Sanatta İleri Bir Seviye

Duvar resimleri
(fresk)

minyatür

tapınak mimarisi
gelişmiştir.

Devletin Sonu

Kırgızlar tarafından
yıkılmışlardır.

sosyalbilgilerinsesi

Türk Tarihinin İlk Yazılı Belgeleri: Göktürk Kitabeleri

Türklerin konargöçer yaşam tarzı nedeniyle uzun süre yazılı eser bırakmadığı, bu yüzden eski Türk tarihine ait bilgilerin komşu ülke kaynaklarından öğrenildiği belirtilmektedir. II. Göktürk Devleti ile birlikte ortaya çıkan Göktürk (Orhun) Kitabeleri, bu döngüyü kıran ve Türk tarihinin ilk milli yazılı kaynakları olma özelliğini taşıyan anıtlardır.

Türk Tarihinin ve Edebiyatının İlk Yazılı Eseri

II. Göktürk Devleti döneminde oluşturulmuş, tarihe ışık tutan ilk milli kaynaktır.

38 harfli
Göktürk
alfabesiyle

Vezir Tonyukuk

Kültigin

Bilge Kağan

3 Önemli Devlet Adamı Adına Dikildi
Yazıtlar 38 harfli Göktürk alfabesiyle yazılmıştır.

Bir Devlet Manifestosu ve Nasihatname

Yönetim anlayışı, vatan sevgisi ve gelecek nesillere yönelik öğütler içerir.

Günümüzdeki Yeri: Moğolistan

Anıtlar, günümüzde Moğolistan sınırları içinde koruma altında bulunmaktadır.

sosyalbilgilerinsesi

İlk Türk Devletlerinde Yönetim Yapısı

Erken dönem Türk devletleri, göçebe yaşam tarzı ve 'Kut' inancı, 'Töre' ile 'Kurultay' gibi özgün unsurlara dayanan bir yönetim yapısı geliştirmiştir. Hükümdarın gücü ilahi temele dayanırken, danışma meclisi de işleyişin parçasıydı.

Hükümdar ve Egemenlik Anlayışı

Han

Hakan

Kağan

Devleti yöneten kişiye bu unvanlar verilirdi.

Hükümdar

Devlet Yönetimi ve Meclis

Hukukun Temeli: Töre

Devlet, yazılı olmayan geleneksel hukuk kurallarına göre yönetilirdi.

Hukukun Temeli: Töre

Meclis: Kurultay (Toy veya Kengeş)
Son söz Hakan'a ait olan bir danışma meclisi olarak görev yapardı.

Yönetimde Kadının Rolü: Hatun

Kağanın eşi olarak kurultaya katılır ve karar süreçlerinde yer alırdı.

Kut İnancının İki Yüzü

Yönetme yetkisinin Gök Tengri tarafından hükümdar ve allasine verildiğine inanılırdı.

Hükümdarın otoritesini güçlendirir, ancak taht kavgalarına da yol açardı.

Ordu-Millet: İlk Türk Devletlerinin Askeri Yapısı

"Ordu-Millet" Anlayışı

Göçebe yaşam nedeniyle eli silah tutan her birey, savaş zamanında asker kabul edilirdi.

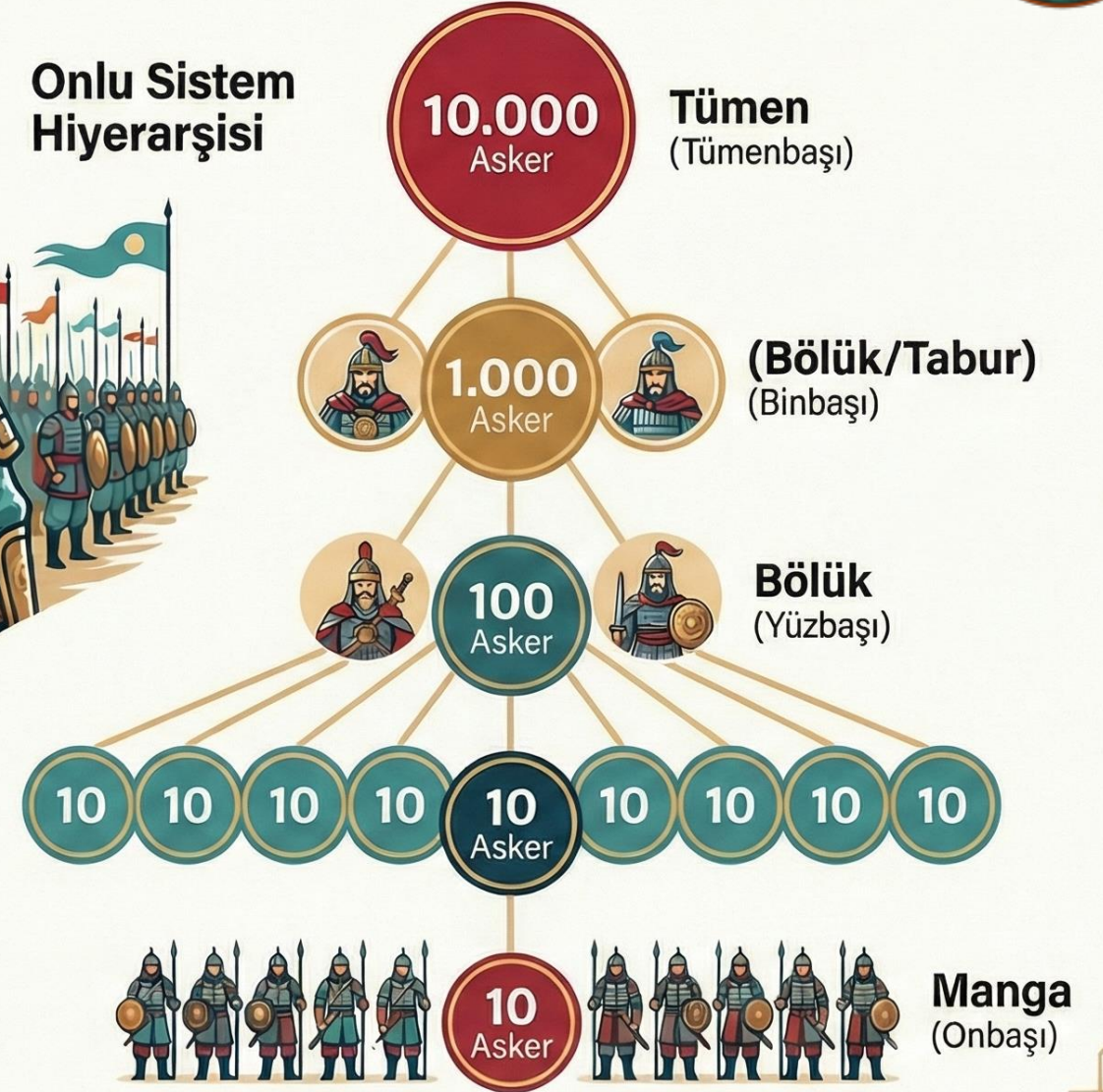
İlk Düzenli Ordu: Mete Han Dönemi

Türk tarihindeki ilk düzenli ordu, Mete Han tarafından onlu sistem temelinde kurulmuştur.

Savaşlarda genellikle "Hilal (Turan) Taktiği" kullanılarak başarı elde edilirdi.

Onlu Sistem Hiyerarşisi

İlk Türk Devletlerinde Toplumun Yapı Taşları

İL (DEVLET)

Bodun'un örgütlenmesiyle oluşan en üst siyasi yapıdır.

BODUN (MİLLET)

Boyların birleşmesiyle oluşan ve milleti ifade eden yapıdır.

BOY

Urugların birleşmesiyle meydana gelen siyasi birimdir.

URUG

Ailelerin bir araya gelmesiyle oluşan alleler birliğidir.

AİLE (OĞUŞ)

Sosyal yapının en temel birimi ve çekirdeğidir.

Toplumsal Yaşamın Temel İlkeleri

Ordu-Millet Anlayışı

Toplumu oluşturan her birey potansiyel bir asker olarak görülürdü.

Sınıfsız Toplum Yapısı

Bireyler arasında sosyal ve ekonomik sınıfsal ayrımlar bulunmazdı.

Kadının Önemli Rolü

Tek eşli evlilik esastı ve kadın sosyal hayatta önemli bir yere sahipti.

İlk Türk Devletlerinin Kültürel Mirası

YAZILI MİRAS

SÖZLÜ GELENEK

Türk Tarihinin
İlk Yazılı Eseri:
Orhun Kitabeleri

Sözlü Edebiyatın Zenginliği

Destan

Sav

Sagu

Koşuk

Kendilerine Özgü Alfabeler

GÖKTÜRK ALFABESİ

ƒ 1 ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ
ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ
1 1 1 1 1 1 1
ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ
ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ
ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ ƒ

38 harf

UYGUR ALFABESİ

ا ت ث ث ه
خ د ر ز ح
ش س ص ص ل ژ
ع ف ظ ع غ ث
ي و ه و

18 harf

Milli Hafızayı Taşıyan Destanlar

Oğuz Kağan
Destanı

Bozkurt
Destanı

Ergenekon
Destanı

İlk Türk Devletlerinin Medeniyete Mirası

12 Hayvanlı Türk Takvimi

Türkler, zamanı hassas bir şekilde hesaplamak için özgün bir takvim sistemi kullanmışlardır.

Matbaanın Kullanımı

Uygurlar, matbaayı kullanarak bilimsel ve kültürel alanda büyük bir ilerleme kaydetmişlerdir.

